

Groenlandse pakhuizen bieden nu woonruimte

110 De historische Groenlandse pakhuizen aan de Keizersgracht 40-44 te Amsterdam zijn door architect G. Prins h.b.o. gerestaureerd en tot 19 woningen 'omgebouwd'. Daarmee is weer een stap gezet op de weg: maak van de oude binnenstad een levend centrum.

Deze restauratie heeft intussen nog een bijzonder aspect. Ze is namelijk uitgevoerd door het aannemingsbedrijf D. Versloot BV te Bodegraven, die de oude panden in 1978 verwierf met het doel er woonruimte in te scheppen. Het aannemersbedrijf is nogal trots op deze restauratie, omdat het in zijn meer dan honderdjarig bestaan vrijwel uitsluitend nieuwbouw tot stand heeft gebracht. Versloot is ook trots op dit werk omdat

men toch 'zoveel vakmanschap in huis' bleek te hebben, dat men dit gespecialiseerde restauratiewerk heeft kunnen uitvoeren. Geen wonder dus, dat er bij de opening een heel plezierige sfeer heerste. De drie 'Groenlandse pakhuizen' zijn in 1621 gebouwd door de Noorse Compagnie of Groenlandse (Walvisch) Compagnie, die opslagruimte voor traan nodig had. Onder de pakhuizen waren daartoe zestig gemetselde traanputten gemaakt, die elk 10.000 liter traan konden bevatten. Op een vogelvluchtkaart van Balthasar Floris uit 1625 staan de drie Groenlandse pakhuizen afgebeeld samen met twee tegelijk gebouwde pakhuizen op de nrs. 36 en 38. Achter Keizersgracht 38 t/m 44 lag nog een pakhuis, evenwijdig

aan de Keizersgracht. De twee pakhuizen van 36 en 38, eertijds bekend als de 'Twee Gevels', en het achterhuis waren niet bestemd voor traanopslag. Ze waren in 1660 eigendom van Willem van der Does c.s. en in gebruik als woonhuis! In 1683 werden de 'Twee Gevels' omschreven als 'De Drie Bijenkorven'. De Noorse Compagnie, die het alleenrecht had op de walvisvangst, is in 1642 opgeheven; de walvisvangst werd toen 'vrij'. Of en hoe lang de pakhuizen daarna nog voor traanopslag zijn gebruikt, is niet bekend, maar na 1685 was traanopslag in elk geval alleen nog toegestaan op de Nieuwe Teertuinen.

In 1738 werden de Groenlandse Pakhuizen eigendom van burgemeester mr. Gt.

DE GROENLANDSE PAKHUIZEN NA DE RESTAURATIE

FOTO: MAARTEN BRINGGREVE AMSTERDAM

Corver. In 1917 kwamen de pakhuizen in het bezit van de firma Bührmann.

In het grachtenboek van Caspar Philips (plm. 1770) valt duidelijk te zien, dat de 'Twee gevels' een aantal kleine verschillen vertoonden met de 'Drie Groenlandse Pakhuizen'. De twee eerstgenoemde pakhuizen werden omstreeks 1875 afgebroken. Op de plaats daarvan kwam de 'Van den Ende-school', later overgenomen door de papierfabriek van Bührmann.

Bij de restauratie-werken werden alle traanputten (zes meter diep) nog aange troffen, behalve het oorspronkelijke gemetselde gewelf, dat de putten afsloot. Alle putten waren volgestort met puin van vorige verbouwingen; bovendien vertoonden verscheidene putten lekken.

Een aantal putten werd ontgraven voor het aanbrengen van betonpalen voor het herstel van de funderingen, waarna over alle putten een betonconstructie is aangebracht, waarop de drie pakhuizen nu gefundeerd zijn.

De hoofdconstructie van de pakhuizen bestond oorspronkelijk uit een houtskelet, waarvan het gedeelte van begane grond en tussenverdieping in langsrichting en het gedeelte van de eerste en tweede verdieping in dwarsrichting was gezet. Door deze constructie en omdat de balklaag van de tussenverdieping was gesloopt, ontbrak in het ondergedeelte elke vorm van 'dwarsverband'. Ondanks de restauratie in 1922 door architect H. A. J. Baanders waren de drie panden bij wijze van spreken, aldus arch. Prins, door hun knieën gegaan met een knik van 30 cm. Door overbelasting was bovendien in de vloeren een verzakking tot 40 cm opgetreden. Hierdoor was gevaar voor instorting ontstaan. Om dit te voorkomen waren tegen de langsmuren steunberen aangebracht. Desondanks was de toestand van de panden zo slecht, dat een in 1960 begonnen restauratie niet doorging. De laatste vijftien jaar hebben de pakhuizen leeggestaan.

Van de drie oorspronkelijke langskappen was, vermoedelijk bij de restauratie van 1922, voor een groot gedeelte één geheel nieuwe kap over alle drie panden aangebracht, terwijl het resterende gedeelte achter de voorgevels van de drie langskappen ook niet meer de originele 17e eeuwse kappen waren. Bij de recente restauratie is met het oog op betere gebruiksmogelijkheden de grote kap gehandhaafd en zijn de gedeelten van de drie langskappen in hun oorspronkelijke vorm hersteld.

De voorgevel is geheel gerestaureerd in de vorm, zoals bij de aanvang van het werk aangetroffen. Dit betekent, dat de voorgevel in hoofdzaak gelijk is aan de afbeelding in het grachtenboek van Caspar Philips.

En zo staan de drie 'Groenlandse Pakhuizen' er weer pront bij.

v.d.W.

HEEMSCHUTDAG 1980

Zaterdag, 13 september, in Noord-Oost-Groningen

Op blz. 43 van het aprilnummer heeft u kunnen lezen dat Heemschut dit jaar Noord-Oost-Groningen gaat bezoeken, en wel in het bijzonder het aldaar gelegen 'terpen- en kerkenland'. Het voorlopige programma dat wordt georganiseerd door de Provinciale Heemschut Commissie Groningen ziet er als volgt uit. Tussen 10.00 uur en 10.30 uur ontvangst in de Martinikerk, waar koffie wordt geserveerd.

Na een welkomstwoord door de voorzitter van de Bond Heemschut, zal de heer P. L. de Vrieze (restauratie-architect) een korte inleiding houden over de kerkrestauratie.

Ca. 11 uur vertrekken de tourbussen voor de hieronder vermelde excursies. De lunch wordt onderweg geserveerd.

Ca. 17.00 uur terug in Groningen (station). Aankomst treinen in Groningen 10.00 uur; vertrek treinen vanaf ca. 17.15 uur.

Excursie I

Busrit via Slochteren (bezigting gerestaureerde Faeytemaborg) en - het beschermde stadsgezicht - Appingedam (bezigting gerestaureerde Nicolaikerkerk en wandeling over de O.L. Vrouwebrug met gezicht op de boven het Damsterdiep hangende keukentjes), alwaar een rondwandeling wordt gemaakt onder deskundige leiding.

Excursie II

Busrit via het terpdorp Ten Boer (bezigting boerderij-raadhuis en kerk) en Appingedam (zie onder I) naar Nieuweschans (zie onder I).

Excursie III

Busrit via Tjamsveer (bezigting kerk) en Appingedam (zie onder I) naar Nieuweschans (zie onder I).

De kosten van deze dag bedragen f 25,- per persoon; uitsluitend voor jeugdleden en geïnteresseerde jongeren onder 25 jaar f 17,50 p.p.

U wordt dringend verzocht zich zo spoedig mogelijk op te geven en wel vòòr 1 augustus a.s.; uw giro-overschrijving (met vermelding Heemschutdag 1980), uitsluitend op postgiro 124326, kan als aanmelding dienen. Om organisatorische en praktische redenen dient het aantal deelnemers(sters) te worden beperkt tot 300. Eind augustus zal u een deelnemerskaart en eventueel nadere informatie worden toegezonden.

